

geïnterpreteerd dat het de vrijheid had, het oprukken naar de *Nanjo* voort te zetten, zolang dat niet tot oorlog met de Verenigde Staten zou leiden.

Inmiddels was het in die *Nanjo* tot een vorm van pressie gekomen waarmee de Japanners althans een deel van hun doeleinden langs vreedzame weg trachtten te verwezenlijken: economische onderhandelingen.

Japans economische onderhandelingen met Indië

Op 18 mei '40, onmiddellijk na de bezetting van Nederland, had Japan, zoals in hoofdstuk 8 vermeld, het Indische gouvernement om de jaarlijkse leverantie gevraagd van o.m. 1 mln ton aardolie en 250 000 ton bauxiet en aangedrongen op algemene onderhandelingen over de Japans-Indische relaties. Begin juni was geantwoord dat het gouvernement, wat de aardolie betrof (Japan had in '39 570 000 ton uit Indië ingevoerd), geen toezeggingen kon doen, dat het de gevraagde bauxiet wèl kon leveren en dat het geen behoefte had aan algemene onderhandelingen. In juli was komen vast te staan dat het tóch tot die onderhandelingen zou komen en in augustus kreeg het gouvernement, nadat het de Japanse generaal Koiso als leider van de Japanse economische delegatie had gewraakt, te horen dat de Japanse minister van handel en nijverheid, Kobajasji, als hoofd van de delegatie zou optreden en dat Japan er prijs op stelde wanneer deze zijn besprekingen rechtstreeks met van Starckenborgh kon voeren. In overleg met de Londense regering werd tot een andere oplossing besloten: het leiderschap van de Nederlands-Indische delegatie werd toevertrouwd aan de directeur van Economische Zaken, van Mook; zijn positie behoudend werd hij, teneinde Kobajasji niet het gevoel te geven met een hoofdambtenaar te zijn afgescheept, benoemd tot buitengewoon gezant en gevolmachtigd minister.¹ De Nederlands-Indische delegatie bestond verder uit de directeur van Justitie, mr. Enthoven, en de directeur van Onderwijs en Eredienst, prof. Hoessein Djajadiningrat – beiden met opzet gekozen: Enthovens aanwezigheid zou duidelijk maken dat het gouvernement er mee zou voortgaan, de Japanners duchtig

¹ 'Er was', vertelde van Mook ons in '61, 'wrevel over de hoge rang die ik kreeg. Die rang moest ook blijken uit mijn autonummer' (men had in Indië een persoonlijk nummer en de hoogstgeplaatsten hadden de laagste nummers, de gouverneur-generaal een 1, de vice-president van de Raad van Nederlands-Indië een 2, enzovoort). 'Van 30 had ik als directeur van Economische Zaken al 19 gekregen en nu werd het 7 a' (de auto van de Japanse delegatie had het nummer 7). 'Er waren veel Europeanen in Indië die dit soort kwesties belangrijk vonden.' (van Mook, 8 nov. 1961)